

PÉCHI ZSUZSA KÖNYÖRGÉSE

Nehéz üldöztetések és lelket súlyos próbára vető szenvedések majd háromszázados emlékét őrizte meg egy íródeák följegyzése régi, pörös akta hátán: egy üldözött fiatal asszony könyörgését.

Péchi Simonnak, az egykori hatalmas kancellárnak Zsuzsa leánya nevéhez fűződik ez a szép emlék. Elítéltetése után negyven évvel, pöre egy másolt ügydarabjára úgy került oda befejezésnek, mint egy csapás emlékére épült templom boltozatába a jelképes zárkó.

Szomorú záróemléke ez a könyörgés annak a pörnek, melyet Péchi Zsuzsa földi bírái előtt másodszer is rég elveszített.

Azt sem tudjuk, hogy élt-e még akkor, midőn könyörgését Mihác Demeter 1678-ban vesztett pörei egy ügydarabjára lemásolta?

Mikor édesatyja 1635. május 6-án Mezőbándon a végrendeletét megírta, akkor Péchi Zsuzsa még csak jegyes volt s 1638 nyarán már mint *Kúnosi Gál Ferencné*t Krisztina testvérével, Bögözi Farkas Ferencnével együtt ítélték el a dési országgyűlésen, a szombatosság miatt. Adat maradt arról, hogy unitáriusságát bizonyítani próbálta. Azonban róla is, mint nénjéről „tanúk igazolták“, hogy zsidó szertartásokat követett s mivel az országos végzés által megszabott határidőre nem tértek a négy bevett vallás valamelyikére: notázták őket. Ez pedig azt jelentette, hogy mint asszonyok, fejük megváltásáért minden birtokukat elvesztették.

Az ítélelhozzatal előtt valószínűleg Péchi Zsuzsa és édesatyja és sok más szombatossággal vádolt társa példájára fogságba, vagy legalább őrizetbe kerülhetett.

Talán itt, lelki szorongásai közt, vagy tán elítéltetése után törhetett ki belőle atyja szelleme e könyörgésben. Istenhez menekül, előtte tárja ki lelkét. Hozzá fellebbez és benne nyugszik meg. Ez a könyörgés az üldözött igazságérés jajsikoltása. Egy minden hitével már egyedül Istenben bízó lélek sóhajta. De a tisztaság öntudatának bizonyítványa is, mely az emberi igazságszolgáltatás tördőféseitől vérző sebeire mutatva, Istentől várja a gyógszert és törhetetlenül bízik az ő utolsó ítélete mindent helyrehozó igazságában.

Maga a könyörgés így szól:

„Örök Isten, titkoknak értője; ki minden szíveknek vagy általlátója és mindeneket tudsz minnekelőtte meglelnének, hallgasd meg a te alázatos szolgáltnak könyörgését. Tudod, Uram, ártatlanságát. Segíts meg Uram s én Istenem a te mennyei szent lelkednek ereje által, hogy viselhessem békével e keresztet és a te fiad az úr Jézus Krisztus által tétess törvényt ebben az utolsó napon, hogy éljen az én lelkem te előtted és dicsérhessen tégedet. Ámen.“

Midőn e könyörgést olvassuk és visszaképzeld magunkat abba a sötét időbe (1638), melyben a meggyőződést tömeges elítéltetésekkel kezelték, lelkünk megérti Péchi Zsuzsát. Hol is kereshetett volna Istenen kívül másnál reményt és vigasztalást? Tudjuk, hogy tizenegy évvel a dési ítélet után megpróbálta atyja egyik eladományozott birtokán az adományos magvaszakadtával örökösödési jogait érvényesíteni, de eluta-

sították. Újra csak reményeivel és hitével maradt. És újra csak hitt, remélt és nevelte gyermekeit. Az az íródeák, ki pörös ügyei néhány darabját leírta, még sokat tudhatott mártíromságáról. Bizonyára megértette őt éppen 1678-ban, mikor a Béli Pál-féle összeesküvés sokszor ártatlan gyanúsítottjaival tele voltak az erdélyi börtönök s tán azért jegyezte föl a pör anyagához nem tartozó könyörgést is.

De megérti őt mindenki, akiben hit és lélek él; aki szenvedett, vagy átérezte a mások szenvedését. És az ártatlanul vagy az igazságért szenvedőknek megvan az a krisztusi elégtételük, hogy földi életüket messzire túléljük; nemesítő példakkká finomulnak s az eszményítés isteni glóriája sugárzik reájuk.

Péchi Zsuzsa nagy, nemes, vallásos lélek volt. Földi javait elvehette az önző emberi erőszakoskodás, de nem foszthatta meg hitétől. Szenvédesei és szép könyörgése a részvét, szeretet és erkölcsi nagybecsülés koszorúját szerzik meg dicsőült emlékének.

HEREPEI JÁNOS

CSANÁDI PÁL, AZ UNITÁRIUS PÜSPÖK, ORVOS ÉS EGY RÉGI GYÖKERŰ TEMETKEZÉSI SZOKÁSUNK*

A kolozsvári Házsongárdi temetőben a kápolna melletti táblában, annak északnyugati sarkában elhelyezett síremlék adatait 1925 őszén írtam le.

Anyaga mészkő; alakja: nagy, sima ormós-koporsó; kidolgozása: gondos, jó munka; állapota: kopott, zuzmós, különösen a déli lap felirata alig kibetűzhető; a jelkép pedig kevéssé még rongált is.¹

A déli lap leírása:

A sorkezdetek egész magasságában féldombormíves faragású, két oldalán átkötött olaszkoszorú; mindenik átkötésből külön-külön indulnak le-, illetve felfelé a levélcsonók, így azután azok lent, illetőleg fent találkoznak. A koszorúban rövidszoknyás s rövid (?) hajú alak botra támaszkodik, amelyre kígyó tekerőzik; felemelt baljában kerek csészét tart, amelyből lángcsóva csap fel az alak feje fölé.

E jelkép mögött vésett szöveg:²

PAVLEYS • PRAECLARA • PRAESTANS • VIRTUTE CHIANADI •
HOC TEGITVR TVMVLO CLAVDIA PLANGE POLIS
HIC VIR HIC ILLE FVIT GRAVITAS SAPIENTIA CANDOR
QVI POST HAC POTERVNT VIX REPERIRE PAREM
DIVERSAS GENTES ET REGNA REMOTA PETIVIT
VIXIT IN ITALICIS PLVS TAMEN ILLE LOCIS
DOCTRINA TANDEM SOLIDA CVMVLATVS ABVNDE •

* Megjelent: *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez* c. munkájában, III. k. 481—491.